

**Vysoká škola evropských a regionálních
studií, O. P. S., České Budějovice**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**NEGATIVNÍ DOPADY SOCIÁLNÍCH SÍTÍ NA DĚTI A
MLÁDEŽ**

Autor práce: Jana Urbanová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: Prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.

Katedra: Katedra společenských věd

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem: NEGATIVNÍ DOPADY SOCIÁLNÍCH SÍTÍ NA DĚTI A MLÁDEŽ, vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji především svému vedoucímu práce Prof. PaedDr. Gabrielu Švejdovi, CSc.
za zodpovědný přístup, cenné rady, postřehy a metodické vedení práce.

ABSTRAKT:

URBANOVÁ, J. Negativní dopady sociálních sítí na děti a mládež.: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 55 s. Vedoucí bakalářské práce: Prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.

Klíčové pojmy: sociální síť, média, fenomén, vztahy, kyberšikana, násilí, prevence

Ve své práci jsem se snažila zmapovat sociální sítě z několika úhlů pohledu. Mohou člověku pomáhat, nebo ho také mohou "polapit do svých sítí". Jak mohou sociální sítě ovlivnit naše životy, vztahy - i to bylo předmětem mého zájmu. V neposlední řadě jsem se věnovala jednomu z nejvíce palčivých problémů dnešní doby, kterým jistě je kyberšikana. Jak ji poznat, jak s ní bojovat, jak se před ní chránit.

V poslední části práce jsem provedla dotazníkové šetření mezi dětmi základních a středních škol v Českých Budějovicích, jaké mají zkušenosti se šikanou, a výsledky jsem zpracovala v příloze do tabulek.

ABSTRACT:

URBANOVÁ, J. Negative impact of social network for children and youth.: Bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, n. g. o., 2012 55 p. Supervisor: Prof. PaedDr. Gabriel Švejda, CSc.

Key words: social network, media, phenomenon, relationships, cybervexation, violence, preventiv

I tried to map out the social networks in the several points of view in my work. They can help people or they can also ensnare them. How the social networks can affect our lives, relationships - this issue was the subject of my interest as well. I also attended to the one of the most burning problems of nowadays - cybervexation. How to identify it, how to fight against it, how to protect from it. At the final part of my work I examined on the pupils and students at the basic and the secondary schools in Ceske Budejovice, what experiences with the vexation they have and I presented the results in the tables attached.

Obsah

ABSTRACT:	5
Obsah	6
Úvod	8
Cíl bakalářské práce	8
Metodika zpracování údajů	9
1. Sociální sítě	10
1.1 Sociální sítě všeobecně	12
1.1.1 Sociální sítě definice pojmu	12
1.2 Druhy sociálních sítí	13
2. Fenomén facebook	15
2.1 Stručná historie facebooku	15
2.2 Facebook napříč věkovými kategoriemi	15
2.3 Problémy ve vztazích způsobené Facebookem	16
2.4 Zneužití Facebooku ke kyberšikaně	18
2.5 Facebook očima psychologa	19
3. Twitter	21
3.1 Stručná historie Twitteru	22
3.2 Uživatelé Twitteru.....	22
3.3 Facebook versus Twitter	23
4. Kyberšikana	24
4.1 Vymezení pojmu	24
4.1.1 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou	25
4.2 Odhalení kyberšikany	26
4.3 Historie kyberšikany	26
4.3.1 Skutečné causy.....	26
4.4 Jak řešit problém šikany?	29
4.5 Kybergrooming.....	36
4.5.1 Oběti kybergroomingu	36
4.5.2 Útočníci	37

4.5.3 Manipulace dítěte	38
5. Facebook je dobrý sluha, ale zlý pán	42
5.1 Sociální sítě versus realita	43
6. Průzkum mezi dospívajícími	44
6.1 Kyberšikana:	46
Shrnutí.....	47
Závěr	48
Přílohy:.....	50
Výsledky dotazníkového šetření:	50
Použitá literatura:	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Ve své práci se budu zabývat problémem, který je poměrně mladý, přišel na svět teprve se vznikem virtuálního světa, světa počítačů, mobilů apod., problémem, který se objevil s rozšířením sociálních sítí.

Před dvaceti lety jen málokdo tušil, co je kyberšikana nebo stalking. Kyberšikana se jako plíživý nepřítel pomalu, ale nezadržitelně, roztéká mezi uživateli sociálních sítí. Nesmíme před tímto problémem zavírat oči, protože se týká milionů lidí. Proti virtuálnímu nepříteli se velmi těžko bojuje, protože je anonymní, jeho útok je vždy neočekávaný, záludný a krutý. V podstatě proti němu není ochrany. Obětí se může stát kdokoliv a také se stává. Nejméně schopné obrany jsou samozřejmě děti a vůbec lidé, kteří podléhají i tradiční šikaně. Hlavně kvůli dětem je nutné o problémech, které vznikají ve spojení s internetovými sítěmi, mluvit a mluvit. Děti bývají velmi důvěřivé a bezelstné. Proto je třeba nejen varovat, ale také prověřovat a kontrolovat co na internetu dělají, které stránky navštěvují, co je zajímá a s kým se kontaktují.

Mnohá šikana vzniká z pouhého žertu, neúmyslně a najednou se jedná o kriminální čin. Ale hlavně jde o úmysl záměrně někoho zesměšnit, ublížit, ponižit.

Pojďme tedy rozebrat celou věc blíže.

Cíl bakalářské práce

Cílem bakalářské je zkoumání toho, do jaké míry ovlivňují sociální sítě život dětí a mladých lidí, kolik času jim věnují, jaké negativní dopady mohou mít na jejich život a jak tyto problémy řešit.

Bakalářská práce je zaměřena na negativní vlivy a rizika, které sebou nese fenomén sociálních sítí, bez kterých si většina z nás neumí svůj život představit. Slouží především jako nástroj komunikace se známými a přáteli. Nejohroženější skupinou, která se sociálními sítěmi denně pracuje, jsou žáci základních a středních škol. Právě na ně se při svém bádání zaměřím.

Mladí totiž často zahlcují své profily na sociálních sítích fotkami i vzkazy a neuvědomují si, jak snadno mohou být tyto informace zneužitelné lidmi v jejich okolí. Věnovat se budu také zabezpečení profilu. Pokud je totiž dítě nebo mladý člověk lehkovážný, k citlivým informacím, které na svém profilu uveřejňují se dostane v podstatě kdokoliv. Například Facebook nabízí několik úrovní zabezpečení. Soukromá data si mohou číst pouze vaši přátelé, přátelé přátel nebo i cizí lidé zvenku.

Detailně se zaměřím také na kyberšikanu a její případné následky, které budou demonstrovány na skutečných případech nedávné doby zveřejněných médií. Součástí bakalářské práce je i dotazníkové šetření mezi žáky a studenty s cílem zjistit jejich negativní zkušenosti se sociálními sítěmi a zaměřit se na úskalí, která sebou přináší. Budu se zde ptát například i na dobu strávenou na sociálních sítích i negativní zkušenosti s nimi. Závěrem bude vyhodnocení dotazníkového šetření.

Metodika zpracování údajů

Prvotním krokem bude teoretická část. Jejím základem je četba veškeré předem stanovené literatury. Z každé knihy nebo elektronického článku si vyčlením pasáže, které svým zaměřením odpovídají danému tématu. Vypracuji si z potřebných úryvků určitý koncept, kterému poté dám finální formu. Jednotlivé části musím poskládat tak, aby dávaly smysl. Každá pasáž vyňatá z knihy nebo elektronického článku bude opatřena zdrojem potažmo odkazem.

Další částí bude samotný sběr a dohledávání konkrétních případů z novinových článků nebo internetu, kdy sociální sítě zavinily tragédii, která končila smrtí nebo měly jen negativní dopad na chování nebo jednání konkrétního dítěte nebo mladého člověka. Tyto případy poté roztřídím podle závažnosti a opatřím je určitým závěrem.

Posledním krokem by mělo být vyhodnocení dotazníkového šetření a návrh na řešení případných problémů, které toto šetření odhalí. Jednotlivé

dotazníky budou přečteny, roztrženy a u každé otázky zaznamenány varianty odpovědí.

1. Sociální sítě

Slovo médium pochází z latiny a znamená prostředek, prostředníka nebo zprostředkujícího činitele. S termínem médium se setkáváme ve fyzice, chemii, biologii, výpočetní technice i teorii sociální komunikace – jako médium komunikační.

Za primární komunikační média lze považovat i jazyk (čeština). Na jeho základě vzniká přenos informací. Dříve byly médii jen tisk, rádio, televize a telefon. Dnes můžeme média rozdělit do tří skupin:

1. Média tištěná
(noviny, časopisy, knihy, letáky apod.)
2. Média s vysílacím signálem
(telegraf, rádio, televize)
3. Média nová
(internet, sociální sítě, GSM, počítačové hry, CD-ROM apod.)

Pojmy nová média a počítačová média začaly postupně během 90. let minulého století splývat. Dnes se nejvíce používá pojem počítačová neboli digitální síťová média. Novým médiím se často připisují vlastnosti jako interaktivita, multimedialita, síťovost, globální dostupnost, demokratičnost apod. Jakkoli tyto vlastnosti mnohá média mají a právě ony zásadním způsobem přispívají ke změnám sociální a mediální reality, nelze je na jejich základě definovat. Tvůrce každého nového média může totiž v podstatě libovolně nastavit jeho vlastnosti, některé z charakteristik může potlačit, jiné naopak akcentovat.

Nástup a rozvoj nových médií přivodil oslabení médií tradičních, jako je tisk a rozhlas a proměnil i podobu televizního vysílání. Po počáteční vlně nadšení a nových komunikačních možností, které digitální éra a nově vytvořený kyberprostor měly otevírat, nastalo na počátku 21. století vystřízlivění motivované

vzrůstajícím výskytem sociopatologického chování umožňovaného hlavně internetem (zneužívání dat, internetové pirátství, internetový terorismus, kyberšikana, zneužívání falešné identity).

Nejznámější službou, kterou internet poskytuje je WWW (Word Wide Web), což je systém vzájemně propojených hypertextových dokumentů, které jsou uživatelům přístupné pomocí speciálního programu (MS Internet Explorer, MozillaFirefox, Google, Seznam). Web není oproti starším službám internetu pouze textový, ale je tvořen obrázky, videozáznamy a zvukem. Díky tomu se z internetu stalo neohrožitelné masmédiu nového věku. Právě vznik webu, miniaturizace a finanční dostupnost osobních počítačů odstartovaly masivní rozšíření internetu mezi běžnou populaci.

Co činí internet tak populární?

1. Internet je síť, která pokrývá celou planetu a není narozdíl, např. od telefonní sítě, závislá na velkých monopolních pozorovatelích, a je tudíž velmi variabilní.
2. Veškeré relace zprostředkované prostřednictvím internetu probíhají v reálném čase (online), nonstop po celé zeměkouli.
3. Data jsou na internetu přenášena v digitální podobě, tedy v nezměněné kvalitě. Těmito daty mohou být jak textové informace, tak jiné datové soubory (obrázky, zvuk, video, telefonní hovory).
4. Jakákoliv komunikace prostřednictvím internetu je levná (obvykle se platí pouze měsíční paušální poplatek za jeho používání)
5. Internet má snadné ovládání a k práci s ním stačí znát grafické uživatelské prostředí a ovládat několik základních funkcí internetového prohlížeče, umět „klikat myší“ na hypertextové odkazy a umět číst.
6. Svoboda publikování není ničím omezena. Z technického hlediska nelze konkrétnímu jedinci zabránit v umístění informací na internet.
7. Pružnost, rychlost, aktuálnost. Vzhledem k tomu, že jsou data na internetu přenášena elektronickou formou, není zapotřebí papír, či přepravní služby.

Jakýkoliv obrázek, zvuk nebo video je možné získat z druhé strany zeměkoule již několik okamžiků po jejich pořízení¹.

1.1 Sociální sítě všeobecně

Specifickým prostředkem komunikace v rámci internetu, využívaným zejména mladými lidmi, jsou tzv. sociální sítě (angl. SocialNetworks). Mezi nejvíce využívané sociální sítě patří např. Facebook, Twitter, YouTube, Google Buzz, My Life, Myspace nebo český server Lidé.cz. Internetovou sociální sítí tvoří jednotliví uživatelé, které vzájemně spojuje např. přátelství, příbuzenské vztahy nebo společné zájmy (od hudby přes hraní her až po obchodování na burze). Samotný Facebook má více jak 500 milionů uživatelů. Uživatelé všech sociálních sítí dohromady pak tvoří více jak jednu desetinu celkové světové populace. Kdyby byl Facebook státem, byl by po Číně a Indii se svými „virtuálními obyvateli“ třetím nejlidnatějším státem na světě.

Mládež se chopila vytváření virtuální přítomnosti a stojí za úspěchem mnohých internetových komunit, což dokládá také věkové rozložení nejrozšířenější internetové sociální sítě Facebook. Podle statistických údajů ze dne 12. 9. 2010 je v současné době v České republice cca 2,9 milionů uživatelů Facebooku².

1.1.1 Sociální sítě definice pojmu

Pojem sociální média či sociální sítě jsou poměrně nové pojmy a tudíž je možné najít narazit na různé definice. Podle Scotta Krinskyho jsou sociální média „komunikace, která není zacílená tak jako tradiční média. Sociální média stojí na interakci mezi lidmi. Klíčovým elementem je zpětná vazba od publika, ať je formou komentářů, editování originálního textu nebo obsahu“. Další definici

¹ Vašutová M. a kol., Proměny šikany ve světě nových médií, 2010, str. 40-41

² Vašutová M. a kol., Proměny šikany ve světě nových médií, 2010, str. 45

sociálních médií uvádí například i Chris Noble, který říká, že „sociální média jsou jakákoliv média, kde se může shromažďovat skupina stejně smýšlejících lidí a diskutovat“. Z obou definic tedy jasně vyplývá, že základem sociálních médií a tedy i sociálních sítí, je vzájemná interakce mezi jednotlivými účastníky³.

1.2 Druhy sociálních sítí

Sociálních sítí jsou na internetu desítky. Pro zjednodušení uvedu jen několik největších z nich spolu s počtem uživatelů a informací, co konkrétní stránka umožňuje.

- Facebook
 - www.facebook.com
 - 640 mil. uživatelů
 - Umožňuje vytvořit osobní nebo i firemní profil, díky kterému je možné oslovit jiné uživatele na celém světě. Obsahuje mnoho aplikací pro tvorbu skupin a událostí, vkládání fotografií nebo videí a mnoho dalšího.
- Myspace
 - www.myspace.com
 - 190 mil. uživatelů
 - Na myspace je možné vytvářet profily, hledat přátele a vytvářet skupiny se zaměřením na určité téma.
- Twitter
 - www.twitter.com
 - 200 mil. uživatelů
 - Umožňuje komunikaci v reálném čase, a to i díky možnosti vkládat zprávy v maximální délce 140 znaků.
- LinkedIn
 - www.linkedin.com

³<http://vaclavprokupek.ano2012.txt.cz/clanky/101854/socialni-media-a-soci/>

- 100 mil. uživatelů
- LinkedIn je síť určená profesionálům a společnostem z nejrůznějších odvětví. Lidé zde hledají práci, případně práci nabízejí, nebo zde hledají kontakty pro uzavírání obchodů. I zde je možné založit základní profil, vytvářet skupiny a události.
- Youtube
- youtube.com
 - 790 mil. uživatelů
 - Youtube je síť určená ke sdílení nejrůznějších videí, počínaje profesionálními hudebními klipy, přes maturitní videa až po domácí video⁴.

⁴<http://www.dvoran.com/socialni-site-prehled/>

2. Fenomén facebook

2.1 Stručná historie facebooku

Název Facebook vzniklo z papírových letáků Facebooks. Ty se rozdávají studentům v prvních ročnících na amerických univerzitách a mají přispívat k bližšímu seznámení studentů mezi sebou.

Původně byl systém Facebook omezen jen pro studenty Harvardské univerzity, pro kterou ho Mark Zuckerberg vymyslel. Během dvou měsíců se však Facebook rozšířil i na některé další univerzity. Vzhledem k narůstající popularitě byl nakonec přístup umožněn všem s univerzitní e-mailovou adresou (edu., ac.uk. atd.).

27. února 2006 se začaly do systému připojovat i některé velké společnosti a od 11. srpna téhož roku se mohl připojit každý, komu již bylo 13 let. Začátkem prosince 2007 měl Facebook již 57 milionů aktivních členů a stal se tak nejen stránkou s největším počtem uživatelů mezi studentskými weby, ale také se dostal z 60. na 7. pozici mezi nejnavštěvovanějšími stránkami světa.

Společnost Facebook Inc. Vydělává především na reklamách. V roce 2006 byla její hodnota odhadována na 100 miliónů USD⁵.

2.2 Facebook napříč věkovými kategoriemi

V roce 2009 se počet českých uživatelů Facebooku odhadoval na 980 tisíc. Převahu měly ženy s přibližně 520 tisíci zatímco mužů bylo kolem 456 tisíc. Účty mají založeny i firmy. Těch by mělo být přibližně čtyři tisíce.

⁵<http://www.facebook-cz.com/?id=historie>

Co se týká věkového složení Facebooku, tak největší část – tedy cca 40% - tvoří lidé ve věku 18 až 24 let. Dalších 26% tvoří věková kategorie 25 až 34 let. Jen o něco málo menší skupinu tvoří mládež ve věku od 14-ti do 17-ti let. Nejmenší skupinu (asi 0,6%) tvoří lidé nad 65 let.

Celkem je na Facebooku více než 200 milionů aktivních uživatelů, přičemž největší podíl mají s 67 miliony účtů Spojené státy. Vyjádřím-li to v procentech, tak mají Spojené státy mírně přes 30% ze všech uživatelských účtů. Česká republika má pro srovnání zhruba 0,4% všech účtů⁶.

2.3 Problémy ve vztazích způsobené Facebookem

Facebook o lidech, kteří na něm mají svůj profil prozrazuje mnohé věci. Jednou z intimnějších otázek, na kterou je možné odpovědět, je současný stav. Zadaný, nezadaný nebo dokonce i zasnoubený či ženatý. Zhruba třiceti procentům uživatelů, toto přijde jako příliš osobní a rozhodne se kolonku nevyplnit. Z lidí, kteří kolonku vyplní, jich polovina zadá nepravdivý údaj⁷. Důvody uvádění lživých údajů mohou být nejrůznější. Člověk si není ve vztahu jistý a statusem „nezadaný“ si nechává otevřená zadní vrátka. Nebo si naopak statusem „zadaný“ zvyšuje sebevědomí a prestiž u přátel, nebo si prostě jen vylepšuje svou virtuální identitu. Zlepšování identity na Facebooku je velmi oblíbené a netýká se jen uvedeného stavu, ale i fotografií, které mohou být různým způsobem upravené, zájmy uvedenými proto, že jsou populární u ostatních a nikoliv u pisatele, ale i nejrůznějšími vzkazy na zdích či rozhovorech po chatu.

Tajné chaty a soukromé zprávy jsou tím nejlepším způsobem, jak si domluvit rande, o kterém nechceme, aby kdokoliv věděl. Nevěra, sex a stále a nové vztahy (byť ne přímo partnerské), jsou dalšími z věcí, které Facebook

⁶<http://www.akciecz.cz/news/facebook-pocet-uzivatelu-facebooku-z-ceska-se-zrejme-blizi-milionu/>

⁷<http://www.vipcosmetics.cz/laska-a-vztahy/jaky-ma-facebook-vliv-na-sex-a-vztahy.html>

umožňuje a ačkoliv si to někteří uživatelé ani nechtějí připustit, může mít takovéto chování „na síti“ velmi vážné důsledky i ve skutečném životě.

Své o tom ví mimo jiné i paní Milena Skramlíková. Její šedesátiletý manžel si krátce po založení Facebookového profilu začal psát na profil takové informace, díky kterým si našel nový vztah. Paní Milena popisuje tehdejší situaci takto: *„Mnohdy jsem se probudila třeba ve čtyři ráno, manžel spal u počítače, a tak jsem mu přes rameno nahlédla na právě otevřenou facebookovou nebo emailovou korespondenci. To bylo smutné počtení.“*

Manžel paní Mileny se zpočátku vymlouval na pouhý flirt, ale postupem času získala tolik informací, že desetiletý vztah již neměl budoucnost. *„Facebook je strašně nefér záležitost. Partneri, kteří jsou doma unudění a nespokojení, ze sebe na Facebooku dělají úplně někoho jiného. Vylíčí se v nejhezčích barvách, vylepší si identitu, nechají si lichotit. Můj manžel to se slovem skutečně umí, atak kolem sebe brzy shromáždil houf fanynek. A s jednou z nich to začal táhnout i ve skutečném životě.“* Dnes je Facebook pro paní Milenu „seznamkou sloužící jen k ničení vztahů“.

Další osobou, jejíž vztah je díky Facebooku v krizi, je paní Renata Tušová. Ta o této sociální síti mluví takto: *„Facebook je rozvraceč vztahů, je to to nejhorší, co kdo mohl vymyslet. Povolila bych ho jedině mladým. Ti, kdo už navázali vážné vztahy nebo žijí v manželství, by měli mít absolutní zákaz Facebook užívat“.*

Paní Renata moc dobře ví o čem mluví. Její manžel se lidem, kteří mají profil na Facebooku dlouhou dobu vysmíval a označoval je za hlupáky. Po nějaké době zjistila paní Renata, čistě náhodou přes svou zaregistrovanou kamarádku, že její manžel je jedním z oních „hlupáků“. Díky své kamarádce se dostala i k seznamu manželových přátel. *„Měl v něm spoustu ženských, všechny jsem si je vypsala. Co si mám o manželovi myslet, když některé z nich tam vystavují vyzývavé, poloerotické fotky nebo odhalená ňadra a on s nimi vesele komunikuje. Kolegyně se kvůli Facebooku rozvádí, jiná kamarádka taky. Nedivte se, že*

manželovo chování ve mně probudilo velkou nedůvěru, jsem zklamaná,“ popisuje paní Renata své pocity ohledně manželova Facebookového dopisování⁸.

2.4 Zneužití Facebooku ke kyberšikaně

Dnešní studenty už poněkud omrzelo pouze vyrušování během hodin. Ne, že už by snad nevyrušovali, ale jako „bonus“ začali proti učitelům používat i Facebook.

Mimo skupin zaměřujících se výhradně na jednoho konkrétního vyučujícího, jsou čím dál více oblíbené obecné stránky proti učitelům. Jedním z příkladů je například stránka s názvem „Móda některých učitelů je neuvěřitelná“. Tato stránka funguje na principu „módní policie“. Student vyfotí během vyučování nějakého vyučujícího mobilem a jeho fotografii pak vloží na stránku samozřejmě doplněnou komentářem jako může být například tento: „Sice tu učitelku nemám nikde vyfocenou po xichtě našťestí, ale vypadá spíš jak chlap, na očích vyřvané modré stíny, tužkou nakreslené hrubé obočí, růžová rtěnka přetáhnutá málem až na nos a k tomu ještě ty papučky :-D Ale řve jak Tarzan“. Problém je, že pokud tyto komentáře nejsou vyloženě sprosté, nemají učitelé moc zákonných šancí, jak jim učinit přítrž, stejně jako zveřejňování svých fotografií na podobných stránkách⁹.

Stránky zaměřené na učitele jsou bohužel jen mírnější ukázkou toho, jak se k sobě mohou lidé na Facebooku chovat. Ve Velké Británii začali Facebook zneužívat desítky vězňů. Poté, co byli za vraždu nebo napadení odsouzeni a následně uvězněni, začali buď přímo své oběti, nebo alespoň jejich příbuzné terorizovat skrze facebookovské statusy. Uvedu jeden příklad za všechny. Jake Fahri byl odsouzen a následně na doživotí uvězněn za to, že v roce 2008 zabil šestnáctiletého Jimmiho Mizena. Po Fahriho uvěznění vznikla na Facebooku stránka, skrze níž je Mizenova rodina terorizována. Ve stejnou dobu, kdy vznikla

⁸http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/podvadel-me-na-nbsp-facebooku_25038.html

⁹<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=660192>

tato stránka, se začaly na Fahriho osobním účtu na Twitteru objevovat komentáře typu: „Jimmy Mizen byl ubohý ztroskotanec.“

Jimmiho otec Barry Mizen se k celé věci vyjadřuje takto: „*Měla by být nad tím vším nějaká kontrola. Facebook a Twitter mají nést odpovědnost za to, co se na jejich stránkách děje*“.

V Británii by sice měli vězni mít přístup na internet pouze v případě, že ho využívají ke studijním účelům. Vězni však našli způsob jak propašovat do cely mobilní telefon s přístupem na internet a tudíž se mohli dostat i Facebook nebo Twitter. V roce 2008 bylo v britských věznicích zabaveno přibližně 3 800 mobilních telefonů. Některé věznice začaly tento problém řešit rušičkami mobilního signálu a zpřísnily bezpečnostní opatření, ale ani tak nemohou zabránit tomu, aby byly profily vězňů aktualizované jejich rodinnými příslušníky.

Zástupci Facebooku v Evropě a Spojených státech neví, zda podobné případy řeší i jiné státy kromě Velké Británie: „*Zjišťovali jsme mezi svými zaměstnanci, zda se s něčím takovým někdy setkali, a došli jsme k závěru, že tento případ nemá žádný precedens,*“ řekl k tomuto problému ředitel veřejné politiky pro Facebook Tim Sparapani¹⁰.

2.5 Facebook očima psychologa

Petra Vondráčková je psychologka pracující v Centru adiktologie jako odborná asistentka a výzkumná pracovnice. Centrum adiktologie je odborné pracoviště Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Praze a VFN v Praze. Zaměřuje se na výzkum užívání návykových látek a činností, které mohou vést k vytvoření závislého chování, a na výzkum a vývoj nových přístupů v prevenci, léčbě a resocializaci postižených.

Jedním z jevů, na které se Centrum adiktologie a také Petra Vondráčková zaměřují, je i závislost na internetu. Podle Vondráčkové, se může Facebook stát

¹⁰<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=661263>

pro člověka v určitém období prioritou, ale je velmi těžké říct, zda fenomén Facebooku splňuje rysy závislostního chování. Vondráčková říká, že Facebook může vylepšit přátelské vztahy lidí, kteří se běžně stýkají. Problém však může nastat ve chvíli, kdy uživatel začne používat Facebook jako jediný prostředek komunikace s přáteli. V takovémto případě může dojít i k úplné sociální izolaci.

Mimo sociální izolaci může díky Facebooku dojít k rozvratu vztahu či dokonce i manželství. Příčinou přitom může být pouhé přeceňování zveřejněných fotografií či komentářů¹¹.

Podle kanadských psychologů není Facebook příliš vhodný pro osoby, které žijí ve vážném vztahu či manželství. Tato sociální síť totiž podle nich vzbuzuje žárlivost a zvyšuje podezřívavost. Lidé totiž odkrývají daleko větší část svého intimního života ve snaze získat u svých přátel větší popularitu. Potom může stačit jen nevinná poznámka, kterou si partner špatně vyloží a partnerská krize je na světě. Partner pak začne kontrolovat koho všechno má ten druhý v přátelích, „šťourá“ se ve všech možných komentářích a hledá v nich skryté narážky na nevěru, což zvyšuje napětí ve vztahu a prohlubuje krizi. Pokud se tento kolotoč nepodaří zastavit, končí většinou hádkami, rozbroji a v nejhorší variantě dokonce rozchody či rozvody.

Ze závěru studie kanadských psychologů je zřejmé, že se ve skupinách přátel na Facebooku formují nové normy chování, podle nichž o sobě lidé zveřejňují čím dál tím více intimních detailů, než by mohli na jiných sociálních sítích. Každý zde odhalí tolik, kolik odhalí ostatní, jakmile někdo podhalí roušku svého osobního života o něco více, ostatní se ho snaží dohnat. Celé toto odhalování je přitom zapříčiněno jen touhou být co nejpopulárnější¹².

¹¹<http://www.tyinternety.cz/socialni-site/facebook-ocima-psycholozky-doplnek-pro-lepsi-naladu1-5630>

¹²<http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/177203-facebook-vzbuzuje-zarlivost-a-nici-partnerske-vztahy-tvrdi-psychologove.html>

3. Twitter

Twitter je služba umožňující takzvané mikroblování. Jde o texty nazývané „tweets“, které mohou mít až 140 znaků. Často tyto zprávy obsahují i linky s odkazem na jakýkoliv další obsah, jako je například článek nebo fotografie. Tyto tweets se zobrazují na uživatelském profilu a na stránkách jeho odběratelů takzvaných „followers“. Tweets se zasílají nebo dostávají přes stránku Twitteru, pomocí SMS zpráv nebo externích aplikací. Nevýhodou je, že zasílání tweetů přes SMS je za běžný poplatek, který mají nastavený jednotliví operátoři, služba na internetu je však zdarma¹³.

Každý uživatel se může rozhodnout, zda bude aktivní či pasivní. Pasivní uživatel si pouze vyhledá lidi, kteří ho zajímají a poté je sleduje. Každý jejich nový příspěvek se pak zobrazí na uživatelské hlavní stránce. V případě, že chce být uživatel aktivní, pak se jeho tweets po odeslání zobrazí na profilech všech, kteří daného uživatele sledují. Ale i aktivní uživatel má možnost si chránit své soukromí. Jako výchozí je nastaveno, že tweets každého uživatele se zobrazí všem ostatním uživatelům, ale pokud o to uživatel nestojí, může povolit čtení svých tweetů pouze svým přátelům¹⁴.

Twitter sice nemá tolik funkcí ani tolik uživatelů jako Facebook, ale i tak se o Twitteru mluví stále častěji. Mimo klasické posílání zpráv mezi přáteli se totiž stala nejrychlejším zpravodajským médiem současnosti a čím dál více se zde začínají vyměňovat zajímavé informace místo pocitů a osobních zážitků¹⁵.

¹³<http://www.lupa.cz/clanky/twitter-pro-zacatecniky/>

¹⁴<http://nastroje.knihovna.cz/katalog-nastroju/prezentace-informaci/blogging/twitter>

¹⁵<http://www.zive.cz/clanky/twitter-150-000-ceskych-twitu-kazdy-den/sc-3-a-151074/default.aspx>

3.1 Stručná historie Twitteru

Twitter vznikl v březnu roku 2006 jako vedlejší projekt společnosti Odeo. Prakticky ihned se stal velmi populárním, ale k jeho masivnímu rozšíření došlo až o něco později.

V listopadu roku 2008 se celkový počet uživatelů této sociální sítě odhadoval na 4-5 milionů. O čtyři měsíce později, tedy v březnu 2009, to bylo již 20 milionů uživatelů.

A jak vlastně vznikl název Twitter? Základem je slovo tweet, což je v angličtině citoslovce pro ptačí pípání, cvrlikání či štěbetání. Přípona -er označuje vykonavatele slovesného děje. Název twitter by tedy vylo možné přeložit například jako „pípal“ nebo „štěbetal“¹⁶.

3.2 Uživatelé Twitteru

Analytická společnost Semiocast se ve své statistice zabývala zastoupením jazyků mezi uživateli Twitteru. Na prvním místě je s 50-ti procenty angličtina. Na druhém místě je japonština se 14-ti procenty. Dále následuje portugalská (9%), malajština (6%), španělština (4%), dánština (1,5%), němčina (1,5%), francouzština (1%), čeština (0,3%), slovenština (0,2%) a ostatní jazyky (12,5%)¹⁷.

Twitter si pravděpodobně vybere člověk, kterého nezajímají hry, zájmové skupiny a informace ze soukromí ostatních uživatelů. Uživatel Twitteru chce mít většinou rychlý přehled o dění ve svém okolí či v zahraničí. Twitter lze využívat i přímo k práci či k získávání rad a tipů – od restaurací až po počítačové programy pro profesionály¹⁸.

¹⁶http://knol.google.com/k/marek-prokop/twitter/35woq10wyyzal/6#Co_je_Twitter

¹⁷<http://www.zive.cz/clanky/twitter-150-000-ceskych-twitu-kazdy-den/sc-3-a-151074/default.aspx>

¹⁸<http://www.internetprovsechny.cz/socialni-site-pro-zacatecniky-facebook-a-twitter-je-mezi-nimi-vubec-rozdil/>

3.3 Facebook versus Twitter

Facebook je určený k navazování, udržování a rozvíjení vztahů mezi jednotlivými uživateli. K tomu pomáhá možnost domlouvat se přes chat, organizovat pomocí událostí nejrůznější akce, zveřejňovat fotografie a komentáře včetně možnosti toto vše komentovat.

Twitter nemá tolik doplňkových aplikací jako Facebook a tweety jsou díky omezenému počtu znaků určeny jen pro kratší statusy či zprávy. Přes to nebo možná právě proto je Twitter využíván hlavně k propagaci a předávání aktuálních informací¹⁹.

V případě, že se člověk rozhoduje mezi užíváním Facebooku nebo Twitteru, většinou rozhoduje to, co člověk sociální sítě chce či naopak nechce.

Na rozdíl od uživatelů Twitteru si Facebook vybírají lidé, kteří chtějí mít přehled o činnosti svých přátel a chtějí s nimi jednoduše komunikovat nebo mají zájem zveřejňovat větší množství fotografií. Dalším důvodem může být i možnost sdružovat se do různých skupin s konkrétním zaměřením, kde má uživatel možnost komunikovat s lidmi se stejnými zájmy. Také je zde možnost hrát stále větší množství her²⁰.

¹⁹<http://www.internetprovsechny.cz/socialni-sit-dobry-sluha-zly-pan/>

²⁰<http://www.internetprovsechny.cz/socialni-site-pro-zacatecniky-facebook-a-twitter-je-mezi-nimi-vubec-rozdil/>

4. Kyberšikana

S nástupem a rozvojem počítačů, MP3 a MP4, mobilních telefonů a veškeré chytré elektroniky, která nás zaplavuje ze všech stran a přináší lidstvu obrovskou pomoc ve všech směrech života, objevily se i jevy, které před dvaceti lety prostě neexistovaly. Sotva si v začátcích počítačů někdo mohl uvědomit do všech důsledků jaká negativa to přinese. Vzhledem k přínosu informační techniky pro lidstvo i každého jednoho člověka, se zdají být negativa jako kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking a stalking jen okrajovými a tím i zanedbatelnými problémy. V přívalu pozitiv, která s sebou naše doba = doba počítačů - přinesla, jsou opravdu kapkou v moři, ale nelze je proto minimalizovat. Tyto problémy se totiž týkají jednoho každého z nás a především našich dětí. Ty bývají terčem útoků nejčastěji. A protože jsou prakticky bezbranné, je třeba je naučit, jak se bránit proti kyberšikaně. V první řadě musejí být seznámeny s riziky, které provázejí komunikaci po internetu a na sociálních sítích.

4.1 Vymezení pojmu

Co je kyberšikana? Podle příručky pro učitele a rodiče zní odpověď takto: *„Termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, již mají na následek ublížení nebo jiné poškození oběti“²¹.*

Kyberšikana je šikanování druhé osoby s využitím internetu, mobilních telefonů a jiných informačních technologií.

Jak se projevuje? Kyberšikana a tradiční šikana mají jednu věc společnou, a to, že jejich cílem je někomu ublížit nebo ubližovat, ať fyzicky nebo psychicky. Kyberšikana může být spojena s tradiční šikanou (např. nahrávání nebo natáčení

²¹ Mgr. Kopecký K. PhD a Mgr. Krejčí V.: Rizika virtuální komunikace, str. 5 ř. 1-3

fyzického násilí a týrání spolužáka). Moderní technologie (internet, mobilní telefony) nám umožňují pohybovat se ve virtuálním světě, který se liší od světa reálného. Ve virtuálním světě mohou být lidé anonymní, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou fyzicky přítomni a pokud nechtějí být s někým v kontaktu, komunikaci snadno ukončí.

Jaké jsou projevy kyberšikany?

1. Pomlouvání, zastrasování, urážení, zesměšňování nebo jiné ztrapňování prostřednictvím e-mailu, SMS zpráv, v chatu nebo v diskuzích především na sociálních sítích.
2. Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následně zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu.
3. Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu.
4. Zneužívání cizího účtu (e-mailového, diskuzního a jiných)
5. Vydírání pomocí mobilu nebo internetu.
6. Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv a nebo prozváněním²².

Kromě oběti a agresora jsou u kyberšikany také sekundární útočníci²³. Zde je kyberšikana mnohem horší než klasická šikana. Množství sekundárních útočníků je totiž při kyberšikaně nesrovnatelně vyšší než u klasické šikany. Nejen ti, co kyberšikanu sledují, ale také ti, co ji dále šíří (např. posílají odkazy na stránky). Tím je následek mnohonásobně vyšší než při klasické šikaně.

4.1.1 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

S kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Kdykoli budeme připojeni k internetu nebo mobilní síti můžeme se stát její obětí. Před kyberútokem se není kam schovat. Útočník nás může najít kdykoliv v bezpečí domova. Pachatel

²² Brožura pro pedagogy, projekt Prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací, autor neuveden

²³ Sekundární útočník je divák nebo šířitel

kyberšikany je obvykle naprosto anonymní. Skrývá se za přezdívkou nebo lživou identitou. Z toho plyne hlavní rozdíl mezi kyberšikanou a tradiční šikanou.

4.2 Odhalení kyberšikany

Odhalení nejenže je těžší, ale také trvá déle. Na rozdíl od klasické šikany, která kolikrát zanechává fyzické či jiné hmatatelné stopy na těle či věcech oběti, zde nejde téměř nic nalézt. Navíc oběti mají tendenci „nechat si vše pro sebe“. Důvodů je více, strach, stud, pocit, že ztratí zbytek důstojnosti; kolikrát ani dítě nepozná nebo si není jisté, zda-li jde o projev kyberšikany. Proto tak často bývají oběti stalkingu v tomto problému osamocené, což může vést k níže zmíněným řešením (násilný čin, sebevražda, apod.)

4.3 Historie kyberšikany

Vzhledem k tomu, že kyberšikana je vcelku nová záležitost, nemá příliš dlouhou historii. V podstatě by se zkráceně a zjednodušeně dalo říci, že nemá dlouhou historii. V následující podkapitole jsem vybrala několik případů, které se skutečně odehrály a otřásly celým světem.

4.3.1 Skutečné causy

„GhyslainRaza

První zveřejněný případ kyberšikany (14 let, Kanada, 2003), známý jako Star WarsKid, Student střední školy GhyslainRaza natočil sám sebe při předvádění bojové scény z Hvězdných válek. Spolužáci mu nahrávku ukradli a pro pobavení ostatních ji zveřejnili na internetu. Během několika týdnů nahrávka obletěla celý svět, byla mnohokrát upravována, vzniklo množství webů a blogů, na kterých byl chlapec zesměšňován. Ghyslainovi fanoušci napsali petici tvůrcům Hvězdných

válek, aby byl obsazen do některé z epizod. Byl parodován dokonce v seriálech (např. *South Park*, *AmericanDad*).²⁴

Důsledky: Ghyslain se psychicky zhroutil a musel se dlouhodobě léčit.

Ryan Patrick Halligan

(13 let, USA, 2003)

Ryan byl obětí fyzické šikany. Aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Útočníkům se postavil, ale prohrál. Za jeho „drzost“ se mu chtěli pomstít. Využili k tomu spolužačku, která pak na internetu předstírala, že má o Ryana zájem. Jejím úkolem bylo získat o Ryanovi co nejvíce osobních informací. Ty poté zveřejnila na školním webu a označila Ryana za gaye. Na chatu si z něj dělali legraci i další spolužáci.²⁵

Důsledky: Ryan se oběsil.

MeganMeier

(13 let, USA, 2006)

Megan měla komplexy ze svého vzhledu. Na stránkách My-Space se seznámila s 16letým chlapcem JoshemEvansem.

Několik týdnů spolu prožívali virtuální lásku, aniž by se někdy osobně setkali. Pak jí Josh začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší.

Důsledky: Megan se oběsila.

Při vyšetřování se zjistilo, že se za chlapce vydávala 50letá Lori Drew, matka Meganiny bývalé kamarádky. Tímto způsobem se Megan chtěla pomstít za to, že už nechce kamarádit s její dcerou. Lori pro kyberšikanu využila i kolegyni z práce. Po smrti Meganeprojevila Lori žádné výčitky a celou záležitost vnímala jako nevinný žert²⁶

Jessica Logan

²⁴ Foto v příloze, č.

²⁵ Foto v příloze č.

²⁶ Foto v příloze, č.

(18 let, USA, 2008)

Po rozchodu zveřejnil Jessičin bývalý přítel její intimní fotografie, které mu poslala v době, když spolu ještě chodili. Od té doby byla vystavena neustálému posměchu ze strany spolužáků. Útoky nepřestaly ani poté, co Jessica vystoupila v televizi a požádala spolužáky, aby ji nechali na pokoji²⁷

Důsledky: Jessica spáchala sebevraždu.

Anna Halman

Jeden z prvních a zároveň nejtragičtějších evropských případů (14 let, Polsko, 2006) Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují). Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali dívce, že nahrávku zveřejní na internetu. To také později udělali, video umístili na stránku YouTube. Pro Annu to měla být pomsta za to, že s jedním z chlapců nechtěla chodit.

Důsledky: Anna spáchala sebevraždu.²⁸

Pokud bych měla shrnout těchto několik ilustračních případů, mají jedno společné: všechny měly za následek smrt oběti. Toto budiž varováním pro celou společnost, aby byla více všímavá ke svému okolí.

Prevence kyberšikany je totiž mnohem složitější, náročnější a v neposlední řadě i těžší než u klasické formy šikany. Anonymita útočníka, kdy se s obětí neseťkává tvář tvář, mu dodává větší jistotu a on tak ztrácí více zábrany. To má ze velmi negativní důsledek maximální dopad na oběť, která na takového agresora v kyberprostoru narazí, jelikož neví, kdy a odkud útok přijde. Mnohokrát se stalo, že nejen děti a dospívající, ale i dospělí lidé (vlivem kyberšikany) spáchali trestný čin či svůj život předčasně ukončili. Ano, i tak zákeřná může kyberšikana být. (viz výše: skutečné causy).

²⁷ Foto v příloze č.

²⁸ <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/> , s. 12-13

4.4 Jak řešit problém šikany?

Vždycky je ve všem lepší prevence, než pak vzniklou problematickou situaci řešit, a to v jakékoli části lidského života či konání (prevence fyzického zdraví, ale také vztahy mezi jednotlivými členy domácnosti, v zaměstnání, ve škole...). Snadno se řekne, hůře koná.... To platí u kyberšikany dvojnásob. V této kapitole tedy zkusím situaci prozkoumat, a to jak z hlediska prevence, tak samotného řešení již probíhajících kyberútoků.

Jestliže vyvstává otázka, proč je tomu tak, proč je kyberšikana „větší zlo“ než klasická šikana, pak je to jistě proto, že kyberšikana může trvat dlouho, než bude odhalena či agresor dopaden.

Záznam padesátiminutového rozhlasového pořadu o problémech šikany na českých školách, v souvislosti s aktualizovaným metodickým pokynem Ministerstva školství (který vstoupil v platnost k 1.1.2009), pořad byl vysílán 14.1.2009 na stanici Český rozhlas 6. Celý záznam pořadu je uveden v původním znění v příloze. Nyní zde vybírám pouze několik ilustrativních pasáží k tématu své bakalářské práce.

Diskuse ve studiu se zúčastnili:

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka

Klára LAURENČÍKOVÁ, ředitelka odboru rovných příležitostí ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Michal KOLÁŘ, český psychoterapeut a etoped (pouze na telefonu)

Michal ČERNÝ, ředitel Masarykovy základní školy v Praze – Klánovicích

Sára KOMASOVÁ, studentka Gymnázia Jana Keplera v Praze

Otázky, na které hledali odpovědi:

Půjde o účinný nástroj, který pomůže pedagogům v praxi?

Mění se role pedagoga v českých rodinách a tudíž i ve vnímání samotných žáků a studentů?

Proč je až čtyřicet procent dětí navštěvujících základních školy vystaveno nějakému druhu šikany?

Je situace na středních školách lepší, nebo ne?

Kdy se objevila takzvaná kyberšikana a jak se s ní vyrovnávají jiné země?

Nejprve hovořili o samotném metodickém pokynu jako takovém:

Klára LAURENČÍKOVÁ, ředitelka odboru rovných příležitostí ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ----- *„Takže ten aktualizovaný metodický pokyn vyjde, to je možná důležitá informace, v lednovém Věstníku ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a oproti tomu původnímu více specifikuje určité dva typy scénářů toho, jakým způsobem tedy se škola může, a z naší strany jsou tam určitá doporučení, má s případem výskytu šikany vypořádat, popisujeme scénář, kdy škola v podstatě může řešit situaci objevení případu šikany sama, kdy se tedy ještě nejedná o závažnou formu šikanování a poté tedy popisujeme druhou variantu, kdy je nutná spolupráce školy s dalšími institucemi a případně poradenskými pracovišti, ale i se samotnou rodinou, samozřejmě žáka, kdy tedy se jedná o závažnou formu šikany, která se v některých extrémních případech může rovnat až určitému třeba skupinovému násilí. Dále v tomto aktualizovaném metodickém pokynu upozorňujeme na nutnost věnovat pozornost a pracovat nejenom tedy s obětí šikany, ale také určitou míru tedy podpory nebo minimálně pozornosti je tedy třeba věnovat agresorovi. A opět zde doporučujeme přizvat k té spolupráci další, třeba poradenská pracoviště, ať už jsou to střediska výchovné péče, nejlépe pedagogicko-psychologické poradny, či další odborníci, s kterými škola může spolupracovat v závažných formách, je to, je to až také třeba policie. Myslím si, že tento aktualizovaný metodický pokyn je jen jeden z kroků, které ministerstvo musí pro zlepšování klimatu na školách udělat, a možná ještě bude čas představit ty naše další záměry v této oblasti.“*

Poté se věnovali charakteristice jak obětí, tak agresorů:

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka ----- *My jsme teď hovořili o tom, kdo se stává obětí, ale je potřeba hovořit i o agresorech a o tom, jakým způsobem s nimi pracovat, přesně v tom smyslu, jak to před chvílí zmínila paní Laurenčíková. Tak ačkoli jsem si vědoma obecnosti toho dotazu, tak jej přesto pokládám. Kdo se zpravidla stává tím agresorem a za jakých okolností?*

Michal KOLÁŘ, český psychoterapeut a etoped ----- *Dost podobně, že vlastně záleží tam hodně na těch okolnostech, na konstelaci tý*

skupiny a vlastně za nepříznivých okolností se může stát agresorem téměř každý, v žádném případě to nejsou nějaký jedinci, který jsou sociálně patologičtí nebo nějak nemocní, občas byla i taková představa i u některých profesorů psychiatrie a podobně, může to být, ale vlastně většinou těch agresí je spousta, to by potom jsme měli školy plné prostě nemocných mladých lidí. Ale rozeznávám, rozeznávám vlastně takový tři typy iniciátorů. Jeden ten typ je oblíbený, sympatický, veselý, srandista, dělá legraci a tak dále. Možná že taková představa lidí není, není běžná, že ten agresor je právě takovýhle na první pohled...

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka ----- V kolektivu téměř oblíbený.

Michal KOLÁŘ, český psychoterapeut a etoped ----- A nejenom, nejenom v kolektivu, ale oblíbenej vlastně i u těch kantorů a třeba i u ředitele. Takže to je jeden typ. Potom druhý je takovej hodnej, slušnej, může být trošku úzkostnej, zase by se zdálo, že to není možný, ale když ten učitel tam na něj může i iniciovat tu šikanu. A potom takový ten třetí typ, ten, asi takhle by si ho lidi nejspíš představovali, to jsou žáci, kteří jsou hrubí, primitivní, který mají nekázeň a zloběj a jsou vlastně, třeba i ta agrese se projevuje navenek. I třeba tak nějak, že to, že to ty lidi jako viděj, no.

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka ----- Samozřejmě, že každý z těch typů agresorů bude asi používat jinou metodu. Představuji si to asi tak jednoduše, jenom pohledem laika, že ten první, kterého jste označil jako veselého, přátelského, oblíbeného vtipálka, ten bude se snažit spíš zesměšnit toho člověka a stáhnout na svoji stranu, sympatie, zbytku třídy právě tím, že bude používat takové méně agresivní a spíš jakoby vtipné záležitosti, které ale tomu člověku samozřejmě mohou ublížit stejně a tak dále, a tak dále, asi jsou ty metody různé.

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka ----- Často se diskutuje o roli pedagoga, o tom, zda se nemění s postupem času s přibýtkem moderních technologií, v souvislosti s kyberšikanou se začalo mnohem častěji také hovořit o šikaně pedagogů ze strany žáků. Mění se podle vás tady nějakým způsobem role

pedagoga a také role pedagoga v rodině, to, jakou vážnost právě rodiče třeba přisuzují pedagogovi.

Michal ČERNÝ, ředitel Masarykovy základní školy v Praze - Klánovicích ----- *Jednoznačně, jednoznačně, v době, kdy já jsem chodil do školy, nebo i když jsem začínal jako učitel, tak k šikaně samozřejmě taky docházelo, ale nejčastěji mezi žáky vzájemně, anebo, dejme tomu, k šikaně ze strany i některých pedagogů. Dneska šikana ze strany pedagoga vůči žákovi je ten nejméně rozšířený typ šikany, i když netvrdím, že nemůže existovat, naopak mnohem častější dneska je šikana žáků vůči pedagogovi, protože z učitelů se bohužel dneska stávají takoví obětní beránci, kteří mají velice málo pravomocí, samozřejmě, pokud učitel je osobnost, která si s tím dokáže poradit, dokáže ty žáky jako strhnout, dokáže je namotivovat, dokáže je nadchnout celou svoji osobností a tak, tak ty problémy nemá, to je pochopitelné. Ale procento pedagogů těchto kvalit prostě mezi všemi pedagogy určitě není vyšší než padesát procent. Ti zbylí vůbec nemusí být špatní lidé, to mohou být lidé, kteří tu práci milují, kteří prostě chtějí těm dětem předat, který mají hluboké znalosti, jenom to prostě nejsou takoví ty drsníci, pistolníci, který by těm dětem imponovali. Stačí, že ten člověk je třeba hodný, ale pro děti, zvláště pubertáky, teď mluvím o dětech věku druhého stupně základní školy okolo třinácti let, prostě hodný učitel znamená slabý učitel většinou. A tito lidé se pak stávají terčem skutečně šikany buď kolektivní, nebo individuální velice často. Je to hrozné. A samozřejmě přispěla k tomu společenská situace v tom smyslu, že učitelé jsou mnohem častěji nejdřív vnímáni jako jaké si, jací si sluhové, kteří mají za úkol vlastně vzdělávat děti, rodiče stále častěji prostě si říkají, tak dám dítě do školy a chci, aby mi ho vzdělala a vychovala škola, a všechno špatné je vina těch učitelů a rodič nemůže za nic. Nechci zobecňovat, ale velice často se s tímhle přístupem setkáme.*

Do diskuse se poté zapojila i Vlasta VYČICHLOVÁ, pedagožka a výchovná poradkyně Střední školy strojní, stavební a dopravní v Liberci :

Vlasta VYČICHLOVÁ, pedagožka a výchovná poradkyně Střední školy strojní, stavební a dopravní v Liberci ----- *„Kdy to bylo poprvé, to už si asi přesně nevzpomenu, protože tady působím už čtrnáctým rokem, a to je*

opravdu dlouhá doba, ale myslím si, že to bylo určitě hned ten první rok, protože šikana je na škole tohoto typu celkem běžný jev.“

Jarmila BALÁŽOVÁ, moderátorka ----- *„Říkáte na škole tohoto typu, protože se žáci rekrutují především z řad chlapců?“*

Vlasta VYČICHLOVÁ, pedagožka a výchovná poradkyně Střední školy strojní, stavební a dopravní v Liberci ----- *„Jednak je to chlapecká škola především, i když musím říct, že pokud tady byla dívčí obory, tak ta situace byla poněkud lepší, opravdu ta přítomnost dívek chlapce zjemňuje, chovají se k sobě trošku líp. A jsou to kluci, kteří sem přicházejí ze základních škol už s trošku podtrženým sebevědomím, nebyli ti nejlepší, byli spíš ti horší, průměrně až podprůměrní. No, a když je člověk takhle nejistý, tak potom kolem sebe trošku kope, no. Takže je to celkem normální záležitost.“*

Tolik jako názorná ukázka, celý text je k dispozici v příloze mé bakalářské práce.

Jaké jsou možnosti, jak předejít kyberšikaně? Když už se staneme terčem (obětí) kyberšikany, nebo někdo blízký z našeho okolí (sourozenci, přátelé, děti...apod.), jak nejlépe zareagovat a již vzniklou situaci řešit?

Vždy je lepší problémům předcházet, ať už se jedná o fyzické zdraví (např. je lepší se nechat před chřipkou či jinými nemocemi očkovat, otužovat se apod), než pak řešit již vzniklé potíže. Metoda prevence je aplikovatelná i na další části lidského zdraví (např. psychické zdraví – např. před syndromem vyhoření se lze efektivně bránit pravidelným odpočinkem, zjednodušeně formulováno); metodu prevence lze jistě úspěšně použít i v dalších částech lidského života, riziko kyberšikany nevyjímaje.

Jak se tedy chránit před kyberšikanou?

Odpověď opět nalezneme v publikaci, ze které již bylo čerpáno pro účel této bakalářské práce:

„Respektovat ostatní uživatele (chovat se s úctou, nevyvolávat konflikty).

Nebýt přehnaně důvěřivý (výzkumy ukazují, že většina lidí ve virtuální komunikaci lže).

Nesdělovat citlivé informace, které by mohly být zneužity (osobní údaje, osobní fotografie, své problémy, hesla k elektronickým účtům atd.).

Seznámit se s pravidly služeb internetu a GSM sítí“.²⁹

Pokud ani tato opatření nezabrání, abyste se vy osobně nebo vaše rodina či vaši blízcí stali obětí kyberšikany, jak tedy postupovat v tomto případě? Nejen odpověď, ale i tolik potřebné rady a informace opět najdeme v již výše zmíněné brožuře:

„UKONČIT - nekomunikovat s útočníkem, nemstít se.

BLOKOVAT - zamezit útočníkovi přístup k oběti i k dané službě (kontaktovat poskytovatele služby, zablokovat si přijímání útočnickových zpráv nebo hovorů, změnit svou virtuální identitu).

ODHALIT PACHATELE, pokud je to možné (např. podle profilu)

OZNÁMIT - oznámit útok dospělým, schovat si důkazy pro vyšetřování (např. zprávy, videozáznamy, odkazy na weby, blogy apod.

NEBÝT NEVŠÍMAVÝ, pokud v okolí probíhá kyberšikana.

PODPOŘIT OBĚTI, poradit jim, co mají dělat, pomoci kyberšikanu nahlásit.“³⁰

Několik tipů, které mohou pomoci řešit vzniklý případ kyberšikany, kam se v případě nouze obrátit o radu a odbornou pomoc:

Pomoc online (Internet Helpline)

www.pomoconline.cz +420 116 111 , +420 800 155 155

pomoc@linkabezpeci.cz

xchat.centrum.cz/lb/

Národní centrum bezpečnějšího internetu (Safer Internet)

www.saferinternet.cz

Úřad na ochranu osobních údajů

www.uoou.cz +420 234 665 212 posta@uoou.cz

„Pravidla pro děti a mládež

²⁹<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

³⁰<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

1. *Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu*

v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!

2. *Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky (útočník například udává různý věk,*

mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).

3. *Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah*

komunikace v tajnosti.

4. *Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům*

materiály sexuální povahy.

5. *Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).*

6. *Nikdy nechoďte na osobní schůzku, aniž by o ní věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno*

se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.

7. *Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní,*

ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby

vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.

Pravidla pro rodiče

1. *Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě*

v bezpečí domova a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!

2. *Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě (např. v obývacím pokoji), které můžete*

namátkou kontrolovat.

3. *Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.*

4. Uvědomte si, že když doma dítěti zakážete používat počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.). V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kyberšikanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem!“³¹

4.5 Kybergrooming

Kybergrooming je označení pro chování některých uživatelů internetu „predátorů“, které má za cíl vzbudit v oběti důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem schůzky bývá znásilnění oběti, nebo její zneužití k dětské prostituci či k výrobě dětské pornografie.

Kybergroomingem rozumíme druh psychické manipulace, jenž je realizována prostřednictvím internetu a v poslední době, mimo nejrůznější chaty, především skrze sociální sítě jako je například Facebook, Twitter, MySpace a další. Útočníci velice často navazují kontakt skrze nejrůznější inzeráty, nabízející výdělek či kariéru přímo nezletilým a to například formou modelingu.

4.5.1 Oběti kybergroomingu

Oběťmi kybergroomingu se nejčastěji stávají děti ve věku od 11 do 17-ti let a častěji to bývají dívky než chlapci. Nejohroženější jsou děti, které tráví většinu svého volného času na internetu připojené na nějakou ze sociálních sítí, kde hledají nové přátele. Čím jsou děti mladší, tím mají méně zkušeností a

³¹<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

sociálních dovedností a tím jsou náchylnější k tomu, aby se staly obětí kybergroomingu.

Oběti kybergroomingu lze rozdělit do čtyř typů:

1. Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově i fyzicky izolovat).
2. Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku).
3. Děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci).
4. Adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

4.5.2 Útočníci

Skupina tvořící útočníky (kybergroomery) je velmi rozmanitá – najdeme v ní osoby s nejrůznějšími sociálními statusy (právníci, učitelé, policisté apod.). V řadě případů oběť pachatele zná. Velmi často je to buď někdo známý, nebo dokonce z rodiny.

Mezi útočníky převažují osoby, které ještě nebyly trestány, ale mohou se zde objevit i recidivisté, kteří již byli trestáni za sexuální útoky na děti či mladistvé. Velmi často se jedná o lidi, kteří mají strach ze vztahů s dospělými, a proto vyhledávají děti či mladistvé, protože ve vztahu s nimi se cítí jistější a méně ohrožení. Není výjimkou, že spolu kybergroomeři spolupracují na únosech dětí do ciziny, kde je potom zneužívají, skrze stránky na kterých mimo jiné shromažďují i osobní profily obětí.

4.5.3 Manipulace dítěte

Psychická manipulace obvykle probíhá delší dobu a to přibližně od tří měsíců po dobu i několika let. Tato doba je přímo závislá na důvěřivosti dítěte a na zvoleném způsobu manipulace. Proces manipulace má čtyři základní etapy – příprava kontaktu, kontakt s obětí, příprava na osobní schůzku a osobní schůzka.

Příprava kontaktu spočívá především ve vytvoření falešné identity. Její součástí je mimo jiné falešné jméno a příjmení. Útočníci bývají znatelně starší než jejich oběti, proto je věk jedna z prvních věcí, které si upraví a v závislosti na něm vyberou odpovídající fotografii. Někteří kybergroomeři si vystačí jen s jednou falešnou identitou, jiní jsou schopni si používat i několik přezdívek (nicků). Účelově si upravují pohlaví, věk, fotografie, zájmy a případně i další osobní údaje, aby oslovil předem vybranou oběť co nejefektivněji.

V druhé etapě – kontaktu s obětí – pracuje útočník na navázání a následném prohlubování vztahu. v této etapě velmi často používají kybergroomeři techniku zvanou zrcadlení. Ta spočívá v tom, že se útočník chová jako zrcadlový obraz oběti. Jestliže oběť napíše útočníkovi, že je osamělá a má starosti například s rodiči, útočník odpoví, že je na tom podobně a plně ji chápe. Zrcadlení však může být spojeno i s názory na různá témata nebo se zájmy:

Méd'a_15: Ahoj myšičko, jak se máš?

Myšička_13: Mám se fajn, nudím se.

Méd'a_15: Můžu se nudit s tebou?

Myšička_13: Třeba.

Méd'a_15: Kolik ti je?

Myšička_13: 13, a tobě?

Méd'a_15: 15, a co máš ráda?

Myšička_13: mám ráda Hannah Montanu...

Méd'a_15: Hannah Montanu úplně miluju!!! A děláš nějaký sport?

Myšička_13: Jezdím na inlinech.

Méd'a_15: Já si na inlinech taky občas vyjedu., je to skvělá zábava...

Odkud jsi?

Myšička_13: Z Prahy. A ty?

Méd'a_15: Já jsem také z Prahy. Odkud přesně? Napovíš?

Myšička_13: ... no, ze Smíchova³²

Takto vypadá tedy „postup“ většiny kybergroomerů; získají od dítěte potřebné informace, které pak následně využívají ve vlastní prospěch a poškození dítěte (viz výše).

Stalking a kyberstalking

Kromě kyberšikany a kybergroomingu existuje ještě hrozba zvaná stalking:

„Stalking (lov, pronásledování) označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje SMS zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (dárky). Útočník u oběti vyvolává pocit strachu.

Ve spojení s využitím ICT u útočníka hovoříme o termínu kyberstalking. V tomto případě jde o zasílání různých zpráv pomocí instant messengerů (ICQ), chatu, prostřednictvím VoIP technologií, sociálních sítí apod.

Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou známé osobnosti (zpěváci, herci, politici), ex-partneři apod.“

Jak poznáme riziko stalkingu, kyberstalkingu či stalkera, kyberstalkera samotného? Je možné vycházet z několika variant, tou první je vztah mezi stalkerem a obětí:

„Vztahy, které mohou nastat mezi stalkerem a obětí.

A. Oběť stalkera osobně zná a ví, že on je osobou, která ji pronásleduje.

B. Oběť stalkera osobně zná, ale neví, že on je osobnou, která ji pronásleduje.

³²<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-std?download=10%3Abrozura%2F>

C. Oběť stalkera osobně nezná (např. kyberstalkeři hledající své oběti na internetu).

Rozpoznat stalkera nemusí být vůbec snadné a často se to ani nepodaří. Stalker se může jevit jako společensky naprosto normální člověk, o kterém ani jeho nejbližší okolí nemusí tušit, že např. obtěžuje jinou osobu.

*Podíváme-li se na profil agresorů, stávají se jimi nejčastěji bývalí partneři obětí, častěji muži než ženy (87 % stalkerů). Z pohledu závažnosti stalkingu však považujeme za problematictější útočníky ženy – je to zejména pro jejich cílevědomost a systematicčnost. Ženy útoky realizují nejčastěji prostřednictvím SMS.*³³

Základní typologie stalkerů můžeme také dělit podle motivace jejich chování:

Bývalý partner

Uctívač

Neobratný nápadník

Ublížený pronásledovatel

Sexuální útočník

Poblouzněný milovník

Podrobnějším vysvětlením jednotlivých typů není možnost se v této práci déle věnovat, ani to není primárně jejím účelem. Zbývá jen doplnit několik návodů, rad či možností, jak se kybestalkingu efektivně bránit:

„1. Přerušit osobní kontakty s pronásledovatelem (neodpovídat na telefonáty, nereagovat na SMS, nescházet se). Jakýkoli kontakt s útočníkem může vést k prohloubení zájmu o oběť.

2. Vyhybat se místům možného setkání, změnit své návyky.

3. Snažit se projevy pronásledování evidovat a zdokumentovat (tzn. schovávat si důkazy), informovat své blízké o pronásledování a totožnosti útočníka.

4. Vyhledat pomoc.

³³<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

5. *Mimo domov se pohybovat s další osobou (členem rodiny či jinou důvěryhodnou osobou).*
6. *Nosit u sebe legální prostředky pro svou obranu (pepřový sprej, alarm). Nosit u sebe mobilní telefon pro případ přivolání pomoci.*
7. *Nezveřejňovat své osobní údaje (telefonní číslo, adresu). Kontakty na sebe dávat jen lidem, kterým důvěřujete.*
8. *Kontaktovat odborné instituce, např. Bílý kruh bezpečí (www.bkb.cz) a další organizace pro pomoc obětem trestných činů.*
9. *Kontaktovat Policii ČR. Oběť by se měla obrátit na Policii ČR tehdy, pokud pociťuje intenzivní strach. To je vážný signál, že situace není normální.*
V některých případech stalkingu (např. na pracovišti, ve škole) stačí, aby se do situace vložila autorita (např. zaměstnavatel, ředitel). Násilníkovi ne vždy dochází, že oběť má strach. Po zásahu další osoby (autority) svého jednání může zanechat.“³⁴

I v oblasti kyberstalkingu lze nalézt či doložit mnoho skutečných, mnohokrát velmi těžkých případů. Pro názornou ilustraci, kam až může stalking dojít, jsem vybrala jeden případ přímo z České republiky:

„Sadistický stalker Petr Hanuš více než 2 roky (2005-2007) pronásledoval svou kolegyni Michaelu Maličkou. Psal jí výhrůžné e-maily, SMS, špehoval ji, fyzicky ji napadal, zničil jí automobil. Maličká jeho jednání nahlásila policii. Protože v té době neexistoval trestný čin nebezpečné pronásledování (stalking), Hanuš byl odsouzen za trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ke 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Pro jejich neplnění mu byl trest změněn na 125 dnů vězení. Nástup trestu si ale Hanuš odložil kvůli špatnému psychickému stavu. Maličká na agresora opakovaně upozorňovala policii, příběh zveřejnila, přespávala u kamarádek, nechala si odposlouchávat telefony, ale marně. Hanuš si na ni počkal v noci z 16. na 17. července 2007 před jejím domem a ubil ji čtyřkilovou větví.

³⁴<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

5. Facebook je dobrý sluha, ale zlý pán

Každý uživatel Facebooku má možnost využívat nejrůznější součásti tohoto systému. Začnu-li od začátku, každý si může přidat kohokoliv do svých přátel. V případě, že s tím dotyčný souhlasí samozřejmě.

Uživatel může své přátele označovat na fotkách, které na svůj profil může pohodlně nahrát přes aplet. Ten umožní výběr fotek na disku a následně se tato aplikace postará o „upload“ a zmenšení fotografií. Fotografie je možné ukládat do jednotlivých galerií (každá může sice obsahovat jen 60 fotografií, ale počet galerií není nijak omezen). Mimo fotografie je možné nahrávat i nejrůznější videa o velikosti maximálně 1024 MB a maximální délce 20 minut. I na těchto videích je možné označovat přátele.

Přes Facebook je možné organizovat i nejrůznější události a to jak pro okruh pozvaných přátel, tak i pro širokou veřejnost. Jako příklad soukromé události je možné uvést například narozeninovou oslavu. Na takovouto akci samozřejmě nikdo nechce pozvat celé město, ale v případě, že se organizuje demonstrace (například proti zavedení školného na vysokých školách), jako tomu bylo v únoru tohoto roku, může se vytvoření události pro veřejnost velice hodit.

Nedílnou součástí Facebookového profilu je i tzv. „zed“³⁶. Na tu mohou ostatní uživatelé posílat nejrůznější vzkazy a další multimediální obsah, jako jsou například videa ze stránky Youtube, dárky (například „darovat“ srdce či alkohol), komentáře ke zveřejněným fotografiím, nebo mohou poslat i přání k narozeninám.

Dalšími aplikacemi jsou například št'ouchnutí, bazar a mnoho dalšího³⁶.

Na první pohled se tyto možnosti zdají naprosto bezchybné. Je přeci skvělé sdílet se svými přáteli fotografie z nejrůznějších akcí, posílat si přání

³⁵<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

³⁶<http://www.facebook-cz.com/?id=moznosti>

k narozeninám a šťouchat do sebe. Ale každá mince má dvě strany. Na některé fotky nebo videa sám účastník nemá odvahu se kouknout, ale někdo z přátel umístí diskriminující materiál na profil a označí své přátele. Fotografie, která měla být pro vždy ztracena je najednou vystavena desítkám dychtivých očí, a přestože se dá označení smazat, kdo ví, kolik lidí již danou fotografií vidělo? Obrovská ostuda může být v mžiku na světě a to mluvím jen o mírnější variantě. Prostřednictvím Facebooku se můžeme nezdědka setkat i s kyberšikanou (viz výše).

5.1 Sociální sítě versus realita

Téměř každý člověk, který umí pracovat s internetem se zapojuje i do nejrůznějších sociálních sítí a pokud ne, tak o jejich existenci alespoň ví. Prakticky každý si uvědomuje, že je možné jejich prostřednictvím ukazovat a komentovat fotografie a různými způsoby komunikovat jak s přáteli, tak se zcela cizími lidmi.

V případě, že registrujeme alespoň některé možnosti, které nám sociální sítě nabízejí, měli bychom si kromě kladů uvědomit a hlavně připustit také rizika užívání těchto služeb.

Mladí lidé tráví čím dál tím více času u počítače a tudíž i na internetu. V případě, že se aktivně zapojují do dění na sociálních sítích, je už jen krůček k tomu, aby se člověk do těchto sítí zamotal. Z počátku to může začít celkem nevinně. Člověk si napíše mezi své záliby něco, co ho vůbec nezajímá, ale u jeho přátel je to velmi žádanou činností, nebo si přidá do oblíbené hudby kapelu, kterou nemůže vystát, ale ostatní ji doslova milují. Od těchto zdánlivě nevinných maličkostí může člověk přejít až k upravování fotografií, roku narození a dalšímu upravování identity. Na sociální síti tak může vzniknout zcela nová imaginární osoba se spoustou přátel, která však se svým „stvořitelem“ bude mít společné pouze jméno a někdy možná dokonce ani to ne.

6. Průzkum mezi dospívajícími

Dotazníky pro věkovou skupinu 13-15

1.) Máš účet na FB?

ano – ne

2.) Jak často FB navštěvuješ?

- a) 2x denně
- b) 1x denně
- c) 1x týdně
- d) jiná možnost – vyplňte

3.) K čemu FB nejčastěji používáš?

- a) komunikace se spolužáky kvůli školním povinnostem
- b) prohlížení si fotek přátel
- c) události přátel
- d) jiná možnost – vyplňte

4.) Kolik času ti trvá 1 návštěva (přibližně)?

- a) vyřídím si, co potřebuji a ihned odejdu
- b) 1hodinu
- c) více -uved' kolik

5.) Když rodiče řeknou, že máš práci na Fb ukončit:

- a) dokončíte práci a odejdete
- b) musí vám to několikrát opakovat, nemůžete se „odtrhnout“

Uved' věk:

Dotazníky pro věkovou skupinu 15-18

1.) Máš účet na FB?

ano – ne

2.) Jak často FB navštěvuješ?

a) 2x denně

b) 1x denně

c) 1x týdně

d) jiná možnost – vyplňte

3.) K čemu FB nejčastěji používáš?

a) komunikace se spolužáky kvůli školním povinnostem

b) prohlížení si fotek přátel

c) události přátel

d) jiná možnost – vyplňte

4.) Kolik času ti trvá 1 návštěva (přibližně)?

a) vyřídím si, co potřebuji a ihned odejdu

b) 1 hodinu

c) více - uveď kolik

5.) Máte před důležitou zkouškou nebo pracovní povinností, jak dlouho trvá, než odejdete z FB?

a) dokončíte práci a odejdete

b) musíte si to několikrát opakovat, nemůžete se „odtrhnout“

6.) Hledáte si přes FB partnera/ku?

a) ano

- b) ne
- c) seznámili jsme se přes FB

7.) Máte pocit, že věnujete více času FB než partnerovi/ce?

- a) ano, ale neřeším to
- b) ne
- c) ano, rád bych to řešil

Uved' věk:

6.1 Kyberšikana:

Měl/a jsi s kyberšikanou zkušenost?

- Ano
- Ne

Řešil/a jsi to?

- Ano
- Ne

S kým?

- a) Rodiče
- b) Učitelé
- c) Kamarádi
- d) Linka bezpečí
- e) Jiné – uved'

Jakým způsobem se kyberšikana projevovavala?

Uved' věk:

Shrnutí

Nikdo by neměl věnovat sociálním sítím více času než reálnému životu (jedno jestli spravuje svůj „skutečný“ profil, či profil imaginární osoby). Sociální sítě by měly fungovat pouze k doplnění reálné komunikace, například s přáteli, kteří jsou na studijním pobytu v zahraničí, je-li někdo z přátel dlouhodobě nemocný, nebo v nemocnici a není možné se setkat osobně; sociální sítě lze určitě použít i „jen“ k tomu, aby se lidé domluvili, že společně zajdou na kávu či do kina. Rozhodně by ale neměla komunikace přes sociální síť, jedno kterou, nahrazovat běžné setkávání se, sdílení zážitků, trápení či radosti. Jistě je vždy lepší setkat se s přáteli osobně než virtuálně. Jistě člověka více potěší, když si prohlédne fotografie z dovolené s přáteli v pohodě obývacího pokoje či příjemné kavárny, vidí jejich radost z toho, co jsem prožil (a), mohu jim vše vyprávět. Nebo když má někdo z mých přátel trápení, je opět lepší setkat se osobně, vzít dotyčnou osobu za ruku, společně sdílet trápení nebo „nabídnout“ vlastní rameno k tomu, aby se mohl vyplakat. Ono „sdílení“ (např. na facebooku) se tomuto sdílení nemůže nikdy rovnat. Jak pravil moudrý muž, Jan Werich:

„Přátelství se skládá ze dvou částí – ta první násobí – to znamená, že vás váš přítel obdivuje a miluje a vy, že ho obdivujete a milujete. To je ta první část. A ta druhá - je ta, která dělí, dělí se s vámi o starosti a problémy. To je funkce přátelství.“ Jednodušeji řečeno, násobit můžete s přítelem radost a dělit smutek. Lépe než Jan Werich to snad ani vyjádřit nelze.

Závěr

Záměrem mé bakalářské práce bylo nahlédnout „pod pokličku“ problému, který hýbe nejen českou společností, ale světem vůbec, tím je násilí v kybernetické podobě. Nejprve jsem se věnovala sociálním sítím všeobecně, jako je vymezení pojmu, druhy sociálních sítí a jednotlivé sítě ve zkratce popsat.

Poté jsem se věnovala problému kyberšikany, a to z různých úhlů pohledu, jak se pozná, jak jí předcházet, jak jí poznat a jak odstranit její následky. V kybernetickém světě ovšem „číhá“ více druhů nebezpečí, a to kybergrooming a kyberstalking. I těmto tématům jsem se zde věnovala, a to opět z pohledu jak prevence, tak možností jak se bránit útokům. Jak v otázce kyberšikany, tak v otázce kyberstalkingu jsem uvedla i skutečné kauzy, včetně jejich dopadů na „hlavní aktéry“ případů.

Následně jsem se snažila najít klady i zápory virtuální komunikace, a to v kapitole „Facebook je dobrý sluha, ale zlý pán“, inspirované (nejen nadpisem) z jednoho internetového článku.

V další části práci, té praktické, jsem provedla průzkum na českobudějovických základních a středních školách. Dotazníky i výsledky jsou v přílohách. Výzkum probíhal anonymně, internetovou formou i osobní návštěvou několika školních institucí.

V závěrečném shrnutí jsem se snažila porovnat výhody i nevýhody internetové komunikace. Měla –li bych shrnout celou práci do několika vět, vyznělo by toto shrnutí nejspíš následovně: Sociální sítě (bez ohledu na jejich druh či zaměření) jsou výborným pomocníkem v situaci, kdy je nějakým způsobem znemožněna komunikace face to face, tedy osobně, ať již jde o dlouhodobý pobyt v cizině, lékařském zařízení apod. Ovšem nikdy by neměl tento druh komunikace nahradit komunikaci skutečnou, fyzickou. Ta přináší člověku tu pravou radost, úlevu podporu....Také zde můžete rovnou vidět reakci protějšku,

předejdete mnohým nedorozuměním, které leckdy komunikace přes internet působí a téměř každý z nás se s tímto problémem setkal. V neposlední řadě máte jistotu, že ten s kým komunikujete, je opravdu váš přítel, někdo koho znáte a ne někdo neznámý, kdo vám či vašim blízkým, může ublížit. Mnohokrát to není ublížení „jen“ na duši....

Přílohy:

Výsledky dotazníkového šetření:

Máte účet na Facebooku?		
	ANO	NE
Dívky 13 - 15	28	3
Chlapci 13 – 15	19	11
Dívky 15 – 18	25	5
Chlapci 15 – 18	27	4
Celkem	99	23
Celkem dotázaných	122	

Jak dlouho trávíte čas na Facebooku?	
Méně než 7 hodin týdně	4
7 hodin týdně	10
14 - 21 hodin týdně	67
Delší dobu	18

K čemu Facebook využíváte?	
Komunikace s přáteli	39
Sdílení statusů a fotek	23
Prohlížení si fotek přátel	35
Hledání partnerů	2

Uvádíte na Facebooku / Internetu skutečné informace o sobě?	
Ano	22
Ne	15
Jen některé	78
Uvádím falešné informace	7

Máte problémy s řešením svých povinností kvůli Facebooku?	
Ano	9
Ne	39
Jen občas	51

Máte problémy odejít od Internetu?	
Musím být vyzván	23
Ne, ukončím práci a odejdu	36
Jen občas	48
Nemohu se odtrhnout	15

Setkal jste se s kyberšikanou?		
<i>Řešil jste to?</i>	ANO	NE
Ano	12	11
Můj známý se s tím setkal	16	9
Ne	x	74

S kým jste řešili kyberšikanu?	
S rodiči	8
S učiteli	6
S kamarády	13
Přes Linku bezpečí	1

Použitá literatura:

Literární zdroje

VAŠUTOVÁ, M. a kol: *Proměny šikany ve světě nových médií*, Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, 1. vydání, ISBN: 978-80-7368-858-5

KULHÁNKOVÁ, V., ČAMEK, J. :*Fenoménfacebook*, Jakub Čamek – BigOak, Kladno, 1. vydání, 2010, ISBN: 978-80—904764-0-0

ROGERS, V.: *Kyberšikana*, Portál, s.r.o., Praha 2011, ISBN 978-80-7367-984-2

Elektronické zdroje

- 1.) <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0ikana>
- 2.) http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=kyber%C5%A1ikana%20gacr&source=web&cd=1&ved=0CCIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fcms.e-bezpeci.cz%2Fcomponent%2Foption%2Ccom_docman%2Ftask%2Cdoc_download%2Fgid%2C20%2Fitemid%2C2%2Flang%2Cczech%2F&ei=Vd5yT5fNE-TQ4QTE0-3sDg&usg=AFQjCNGmH19S17tFWIHSw6jOxDHab-oCfQ
- 3.) <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/outsider>
- 4.) http://socialnisite.cz/info/historie_socialnich_siti
- 5.) <http://jenda.posterous.com/osamelost-v-dobe-internetu-a-socialnich-siti>
- 6.) <http://www.inflow.cz/socialni-media>
- 7.) <http://www.zskomenskehosns.cz/vychovny-poradce/kybersikana>
- 8.) <http://www.kybersikana.eu/2012/01/historie-facebooku-v-cislech.html>
- 9.) <http://www.nebudobet.cz/?page=o-kybersikane>
- 10.) <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychie-nasledky-kyberikany-mezí-dtmi-a-dospívajícími-mládeží>
- 11.) <http://www.gymnazium.ji.cz/projekty/1781.html?task=view>
- 12.) <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=historie+kyber%C5%A1ikany&source=web&cd=10&ved=0CGQQFjAJ&url=http%3A%2F%2Fwww.p->

centrum.cz%2Fattachments%2Farticle%2F49%2FNab%25C3%25ADdka%2520b
arevna%2520-

%2520sikana%2520a%2520kyber%25C4%2585ikana%2520jako%2520spole%2
5C4%258Densk%25C3%25BD%2520fenom%25C3%25A9n.doc&ei=YGlzT7_1
G8K3hQeRx8mlBQ&usg=AFQjCNF6o50aq8udXff7sm-LmbMk-wldBQ

13.) <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=10%3Abrozura/>

14.) http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/535949

15.) <http://prvok.upol.cz/index.php/vyzkum/37-kyberikana-u-eskych-dti-zavry-z-vyzkumneho-eteni-projektu-e-bezpei-a-centra-prvok-zai-listopad-2009>

16.) <http://pcworld.cz/Videos/vysedavani-u-facebooku-ma-vazny-vliv-na-vase-zdravi-8855>

17.) <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/177203-facebook-vzbuzuje-zarlivost-a-nici-partnerske-vztahy-tvrdi-psychologove.html>

18.) <http://www.vipcosmetics.cz/laska-a-vztahy/jaky-ma-facebook-vliv-na-sex-a-vztahy.html>

19.) <http://www.tyinternety.cz/socialni-site/facebook-ocima-psycholozky-doplnek-pro-lepsi-naladu1-5630>

20.) http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/podvadel-me-na-nbsp-facebooku_25038.html

